

فصلنامه مطالعات سیاسی
سال سیزدهم، شماره ۵۱، بهار ۱۴۰۰
صفحات: ۶۷-۹۵
تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۸/۲۰؛ تاریخ پذیرش نهایی: ۱۳۹۹/۱۲/۲۰
مقاله: پژوهشی

تحلیل فرهنگ سیاسی جوانان و عوامل زمینه‌ای مؤثر بر آن در شهر سنندج

غریب سجادی* / مجتبی مقصودی** / محمدعلی خسروی***

چکیده

هدف این مقاله، تحلیل فرهنگ سیاسی جوانان و عوامل زمینه‌ای مؤثر بر آن در شهر سنندج است. مدل نظری و مفهومی تحقیق بر مبنای کارهای آلموند و وربا، پای، اینگلهارت، الازار و روزنهام و تسلا و گائو ارائه گردید. تحقیق به روش کمی، و داده‌ها با تکنیک پرسشنامه محقق‌ساخته گردآوری شد. جامعه آماری شامل افراد ۳۴-۱۵ ساله ساکن در محلات مختلف شهر اعم از زن و مرد بود که تعداد ۲۵۰ نفر از آنان به روش‌های نمونه‌گیری ترکیبی انتخاب شدند نتایج مطالعه نشان داد که نسل جوان در شهر سنندج دارای شاخصه‌های مهم فرهنگ سیاسی دموکراتیک می‌باشد. بر اساس نتایج، آن‌ها از برابری جنسیتی حمایت می‌کنند، هر چند در مقوله شناخت و علاقه‌ای نسبت به سیاست به عنوان یکی از شاخصه‌های فرهنگ سیاسی دموکراتیک دارای نمره پایینی هستند اما در مبحث زندگی مدنی و جمعی مشارکتی هستند. یکی دیگر از یافته‌های پژوهش که باید بسیار مورد توجه قرار گیرد اعتماد سیاسی کم جوانان است که اگر مورد توجه قرار نگیرد می‌تواند زنگ خطری برای مشروعیت نظام سیاسی در آینده باشد. طبق نتایج، فرهنگ سیاسی جوانان روند تغییر را طی نموده به عبارت دیگر، در حالی که بازنمای فرهنگ سیاسی دموکراتیک است، اما آمیزه‌ای از فرهنگ‌های بی‌تفاوت و عمل‌گرا را نیز بروز می‌دهد.

کلیدواژه‌ها: فرهنگ سیاسی محدود و مشارکتی؛ نسل جوان؛ نسل‌های اجتماعی؛ سنندج.

* دانشجوی دکتری علوم سیاسی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. gharib.sajadi@yahoo.com

** گروه علوم سیاسی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (نویسنده مسؤول).

Maghsoodi42@yahoo.com

moh.khosravi@iauctb.ac.ir

*** گروه علوم سیاسی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

۱. بیان مسأله

فرهنگ سیاسی^۱ جنبه خاصی از فرهنگ به معنای عام است و به طور خاص، عبارت است از مجموعه باورها، گرایش‌ها، بینش‌ها، ارزش‌ها، معیارها و عقایدی که در طول زمان شکل گرفته و تحت تأثیر وقایع، روندها و تجربیات تاریخ از نسلی به نسلی دیگر منتقل می‌شود و در قالب آن-ها، نهادها، رفتارها، ساختارها و کنش‌های سیاسی برای نیل به هدف‌های جامعه شکل می‌گیرد (کاظمی، ۱۳۸۲: ۸-۳۷). مفهوم فرهنگ سیاسی دارای ظرفیت‌های بالایی برای بازتاب شرایط اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی جریان‌های مختلف سیاسی است. بنابراین، از طرفی، شناخت الگوی فرهنگ سیاسی و ویژگی‌های آن در میان لایه‌های مختلف اجتماع، روشنگر ماهیت بسیاری از تحولات سیاسی و رفتارهای سیاسی کنشگران می‌باشد. از طرف دیگر، بررسی دگرگونی فرهنگ سیاسی می‌تواند میزان تغییر نگرش، احساس و باورهای سیاسی در جامعه را نمایان کند.

کشور ایران به ویژه در چهار دهه اخیر، تغییرات فراوانی را تجربه کرده است. به عبارت دیگر، در چند دهه گذشته تحولات بزرگی چون انقلاب اسلامی، جنگ تحمیلی، افزایش جمعیت، افزایش شهرنشینی را پشت سر گذاشته و با توجه به طی کردن روند نوسازی در روابط اجتماعی و تا حدودی سیاسی، نگرش‌ها و باورهای فکری و سیاسی در میان نسل‌های مختلف تغییر یافته است. می‌توان گفت تحولات بزرگ عرصه تکنولوژی از یک طرف، و شکل‌گیری جنبش‌های متعدد اجتماعی و سیاسی در ابعاد جهانی از طرف دیگر، تأثیرگذاری بر اوضاع سیاسی و اجتماعی ایران را به‌دنبال داشته است. در این شرایط که جامعه ایران مراحل گذار از سنتی به مدرن را طی می‌کند و با جمعیت زیادی از جوانان روبروست و این نسل‌ها با روند جهانی شدن، مجموعه‌ای از «جدید بودن‌ها» را تجربه می‌کنند، بستر مناسبی برای بروز تغییرات به‌ویژه تفاوت در نگرش‌های فرهنگی و سیاسی فراهم شده است. خلاصه اینکه، در جهان امروزی که سیر تغییر و تحولات و در یک کلام مدرن شدن و جهانی شدن امری غیرقابل انکار است، احتمالاً شاهد تغییر نگرش‌های فرهنگی در میان نسل‌های اجتماعی هستیم چرا که مجموعه‌ای از تغییرات، تحولات ساختاری ذهنی، عینی و ملموس و غیرملموس را در لایه‌های زیرین اجتماع به‌دنبال داشته است.

به علاوه، «ایران با موقعیت ژئوپولیتیکی خاص و تاریخ کهن، از فراز و نشیب‌های مختلف با تنوع قومی و مذهبی و بسترهای متفاوت فرهنگی، حوزه مهمی در مطالعات اجتماعی، فرهنگی و سیاسی است. گستره وسیع جغرافیایی و تاریخ چندین هزار ساله ایران، گونه‌های مختلفی از ملیت‌ها^۱ و قومیت‌های^۲ متفاوت را در بر می‌گیرد که با وجود تجربه‌های زیستی تاریخی مشترک در بسیاری زمینه‌ها، حامل تمایزها و تفاوت‌های معناداری در حوزه‌های جغرافیایی، گذارهای تاریخی، تعلق‌های فرهنگی و رفتارهای سیاسی بوده‌اند و به‌رغم زیستن در یک مرز جغرافیایی و نظام سیاسی مشترک، همواره رفتار سیاسی مشترکی از خود نشان نداده‌اند. همچنین، شواهد تاریخی حاکی از ضعف‌ها و ناتوانی‌های اجتماعی و سیاسی در استقرار نهادهای مدنی و دموکراتیک و پیشبرد توسعه سیاسی در دوران جدید است» (خانیکی و سرشار، ۱۳۹۱: ۹۳).

با شرایطی که ذکر شد، توجه به زمینه‌های فرهنگی جامعه به‌ویژه فهم فرهنگ سیاسی و روند تغییرات آن بسیار مهم است. در پژوهش حاضر، به مطالعه تحلیل فرهنگ سیاسی جوانان و عوامل زمینه‌ای مؤثر بر آن در شهر سنندج می‌پردازیم. یکی از دلایل انتخاب سنندج به‌عنوان بستر مطالعه آن است که مناطق گردنشین هم به‌دلیل بافت قومی و مذهبی متفاوت و هم به‌دلیل ارتباط با گردهای ساکن در سایر کشورهای همسایه، اوضاع فکری و سیاسی متفاوتی با سایر مناطق ایران در بعد از انقلاب را تجربه کرده است. به‌همین منظور بررسی فرهنگ سیاسی و تغییرات آن می‌تواند میزان تأثیر تحولات سیاسی - اجتماعی داخلی و خارجی، و همچنین میزان اثرگذاری جنبش‌های منطقه‌ای و جهانی بر نوع نگرش سیاسی گردها به‌ویژه مردم سنندج را برای ما روشن کند. تأکید بر روی نسل جوان از آن روی اهمیت دارد که موضوع شناخت نسل جوان از جنبه فکری و اعتقادی می‌تواند مدیران و برنامه‌ریزان را در اتخاذ تصمیمات درست مخصوصاً در مناطق گردنشین یاری کند لذا، پژوهش حاضر به‌دنبال این است تا به پرسش‌های زیر پاسخ دهد:

- فرهنگ سیاسی جوانان شهر سنندج چگونه است؟ و با کدام سنخ از الگوهای تئوریک مطابقت دارد؟

- الگوی فرهنگ سیاسی جوانان شهر سنندج بر حسب ویژگی‌های زمینه‌ای آنان چگونه است؟

1. Nationalities

2. Ethnicities

- عوامل زمینه‌ای تا چه میزان از تغییرات الگوی فرهنگ سیاسی جوانان را تبیین می‌کنند؟

۲. پیشینه تجربی

تسلر و آلتینگلو^۱ (۱۹۹۷) فرهنگ سیاسی در ترکیه را بررسی و جهت‌گیری‌های شهروندان به دموکراسی، نظامی‌گرایی و اسلام را اندازه‌گیری کردند و به مطالعه رابطه پایگاه شخصی و جهت‌گیری‌های مذهبی با دموکراسی پرداختند. آن‌ها نشان دادند که جهت‌گیری‌های سیاسی شهروندان ترکیه از متغیرهای جنسیت، سن، پایگاه اجتماعی و منفعت شخصی تأثیر می‌پذیرد. تسلر و گائو^۲ (۲۰۰۹) با بررسی دیدگاه‌های نویسندگان مختلف، شش عنصر را به عنوان مؤلفه‌های فرهنگ سیاسی دموکراتیک شامل حمایت از برابری جنسیتی، مدارای سیاسی، اعتماد سیاسی، مشارکت مدنی، علاقه سیاسی و دانش سیاسی را در نظر گرفتند. آن‌ها پس از جمع‌آوری داده‌های تجربی از کشورهای خاورمیانه با انجام تحلیل عاملی و بررسی روابط درونی بین این شش مؤلفه، سنخ‌شناسی خود را از انواع جهت‌گیری‌های فرهنگ سیاسی ارائه نمودند. به اعتقاد آن‌ها، عناصر مورد بررسی فرهنگ سیاسی در این جوامع نه یک جهت‌گیری تک‌بعدی را تشکیل می‌دهند و نه به‌طور کامل بی‌ارتباط با یکدیگر هستند.

ویرا کاستا^۳ (۲۰۱۸)، ارتباط بین فرهنگ سیاسی و دموکراسی در برزیل و کلمبیا- دو کشور دارای سطوح پایینی از مشارکت مدنی و بی‌تفاوتی سیاسی بالای شهروندان- را تحلیل نمود و به این نتیجه رسید که با گذشت زمان، این دو کشور علی‌رغم زمینه‌های تاریخی متفاوت، به‌ویژه با وجود دوره‌هایی از خشونت در کلمبیا و اختلالاتی بر سر راه دموکراسی در برزیل، روندهای مشابهی را در فرهنگ سیاسی تجربه می‌کنند.

مطالعات مربوط به فرهنگ سیاسی در ایران سابقه زیادی ندارد و عمدتاً بعد از انقلاب در آثار جامعه‌شناسان و صاحب‌نظران سیاسی همچون چلبی (۱۳۷۵)، بشیریه (۱۳۸۰) و سریع‌القلم (۱۳۸۵) شاهد مطالعات نظری در این حوزه هستیم. در سال‌های اخیر، مطالعاتی به صورت تجربی انجام گرفته است.

شریف (۱۳۸۱) در کتاب «انقلاب آرام، درآمدی بر تحول فرهنگ سیاسی در ایران»، فرهنگ سیاسی ایران را به‌طور کلی مورد بحث و بررسی قرار داده است. سریع‌القلم (۱۳۸۹) در کتاب

1. Tessler & Altinoglu

2. Gao

3. Vieira Costa

فرهنگ سیاسی ایران، ضمن بیان فردگرایی منفی، بی‌اعتمادی، نهادگرایی، وجود اختلاف نظر، خویشاوندگرایی، هزارفامیلی، بی‌قانونی، ناامنی، بحران هویت و فرایند ناقص کشور- ملت‌سازی به‌عنوان مشخصات فرهنگ سیاسی ایران، توضیح داد که این ویژگی‌ها، ریشه در فرهنگ سیاسی عشیره‌ای این سرزمین دارند. نتایج مطالعه احمدی (۱۳۹۰) با عنوان «رویکردهای قومی و گونه‌شناسی فرهنگ سیاسی؛ مطالعه موردی شهر سنندج» حاکی از وجود نوعی فرهنگ - سیاسی مستعد دموکراسی در میان مردم سنندج بوده است. سرشار (۱۳۹۰) نیز در پژوهش خود به این نتیجه رسید که دانشجویان دانشگاه کردستان دارای الگوهای متفاوتی از فرهنگ سیاسی هستند. احمدی و نمکی (۱۳۹۲) در پژوهشی به بررسی فرهنگ سیاسی دموکراتیک در میان نسل‌های ایرانی پرداختند. تحقیق آن‌ها حاکی از برتری نسل جوان در بروز ارزش‌های ابراز وجود و توسعه بیشتر فرهنگ دموکراتیک در میان این نسل است. قادرزاده و همکاران (۱۳۹۶) نیز در تحقیق خود به این نتیجه رسیدند که میانگین جهت‌گیری فرهنگ سیاسی معلمان بوکان در حد متوسط بوده است. همچنین، نیمی از معلمان مورد بررسی، در گونه فرهنگ سیاسی دموکراتیک قرار داشته، و نوعی ناهمسویی و رشد نامتوازن، در ابعاد شناختی و کنشی فرهنگ سیاسی معلمان دیده می‌شود.

در مطالعه حاضر، ضمن بهره‌گیری از چارچوب‌های نظری، روشی و داده‌ای تحقیقات پیشین، با در پیش گرفتن رویکرد مقطعی و انداختن مطالعه در چارچوب نسلی، بررسی دگرگونی فرهنگ سیاسی نسل جوان شهر سنندج محوریت دارد.

۳. چارچوب نظری

یکی از نخستین گام‌های اصلی در راستای بازسازی مفهوم فرهنگ سیاسی را «آلموند و وربا» برداشتند. مسأله آن‌ها به‌دست دادن تبیینی در علل پایداری دموکراسی در برخی از کشورها و ناپایداری آن در کشورهای دیگر در دوران بین دو جنگ جهانی بود (قیصری و شکوری، ۱۳۸۱: ۳۲). آن‌ها بر اساس نوع نگرش و سمت‌گیری به سیاست، فرهنگ سیاسی را به انواعی تقسیم کردند. از نظر آن‌ها افراد در سه مقوله کلی مشارکت‌جو که فرهنگ سیاسی مشارکتی را پدید می‌آورند، پیرو یا تابع که فرهنگ سیاسی تبعی یا رعیتی را به وجود می‌آورند و کوچک‌اندیش که فرهنگ سیاسی کوچک‌اندیشانه را پدید می‌آورند، تقسیم می‌شدند.

«لوسین پای»^۱ (۱۳۷۰؛ ۲۰۰۰) نیز یکی از اندیشمندان است که نقش بسزایی در جا افتادن مطالعات مربوط به فرهنگ سیاسی داشت. مسأله اصلی او ثبات و بی‌ثباتی سیاسی در راستای رسیدن به توسعه سیاسی و اجتماعی است. پای در رابطه با کشف ریشه‌های فرهنگ سیاسی در هر جامعه‌ای توجه به توسعه تاریخی نظام سیاسی به‌عنوان یک مجموعه، و تجربه زندگی افرادی که معمولاً در محدوده فرهنگ حضور دارند را ضروری می‌داند.

اینگلههارت^۲ (۱۳۷۳) در چارچوب نظریه خود معتقد به تغییر فرهنگ سیاسی و گذار به سمت دموکراسی است و به این نتیجه رسید که در جوامع نوعی دگرگونی و گذار از ارزش‌های مربوط به بهزیستی مادی و امنیت جانی به سوی ارزش‌های فرا مادی و مرتبط با کیفیت زندگی قابل مشاهده است. از نظر او، افرادی که دارای ارزش‌های فرا مادی هستند نسبت به افراد دیگر به ارزش‌های دموکراتیک تمایل بیشتری دارند. در کل از دیدگاه وی، تغییر فرهنگ در درازمدت صورت گرفته و تابعی از تغییرات محیط عام زندگی افراد (اجتماعی شدن) و همچنین، تغییرات نسلی است (اینگلههارت، ۱۹۸۸).

الزار و روزنباوم^۳ با ارائه نظریه خود معتقدند که فرهنگ سیاسی از متغیرهای مختلفی تأثیر می‌پذیرد، به همین دلیل در یک جامعه اغلب فرهنگ سیاسی یک‌دست و یکنواختی وجود ندارد. بلکه با توجه به تفاوت‌های تاریخی، اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، فرهنگی، جغرافیایی و قومی جوامع، فرهنگ سیاسی از منطقه‌ای به منطقه‌ای دیگر متفاوت است (روزنباوم، ۱۹۷۵؛ الزار، ۱۹۷۲). سهم «آرون ویلداوسکی» در بازسازی مفهوم فرهنگ سیاسی و احیای فرهنگ سیاسی پژوهی، کاربست رهیافت «نظریه فرهنگ» در حوزه فرهنگ سیاسی است. او که در اواخر عمر به یکی از مدافعان و نمایندگان پیشگام نظریه فرهنگ تبدیل شد، در عین بازتعریف فرهنگ، بر نقش عناصر مختلف فرهنگی در زندگی سیاسی تأکید می‌کند (ویلسون، ۲۰۰۰: ۲۵۳).

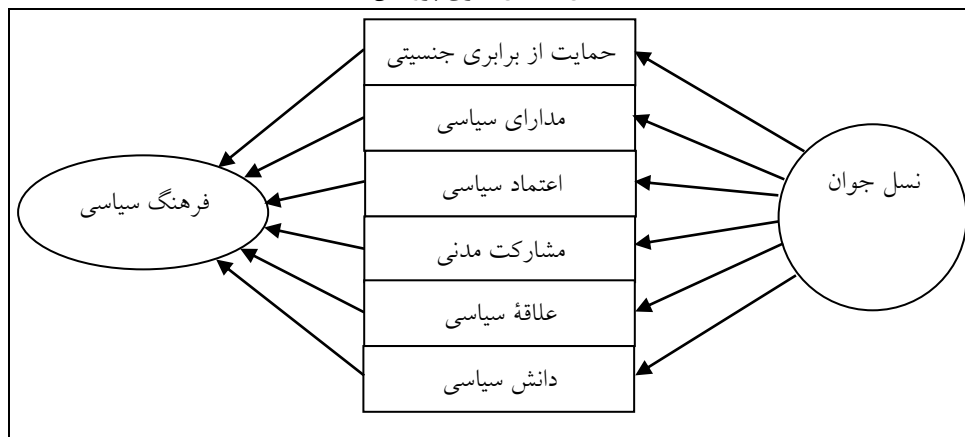
بسیاری از گزاره‌ها و مفاهیم نظریه‌های پیشین می‌توانسته‌اند رهنمون‌بخش تحقیق ما باشند با این وجود، در تحقیق حاضر مدل نظری و مفهومی خود را بیشتر بر مبنای چارچوب نظری تسلر و گائو (۲۰۰۹) ارائه کرده‌ایم. زیرا اولاً، ذیل آن دستگاه نظری و مفهومی، فرهنگ سیاسی

1. Pye
2. Ronald Inglehart
3. Elazar & Rosenbaum

تحلیل فرهنگ سیاسی جوانان و عوامل زمینه‌ای مؤثر بر آن در...

در ابعاد شناختی و کنشی، و فراتر و جامع‌تر از گونه‌شناسی‌های پیشین، مقوله‌بندی و عملیاتی شده است و به‌نظر می‌رسد با استفاده از آن، بهتر می‌توان به بررسی تحلیل فرهنگ سیاسی جوانان و عوامل زمینه‌ای مؤثر بر آن در شهر سنندج پرداخت. ثانیاً، این دستگاه نظری و مفهومی، به‌دلیل ماهیت تلفیقی و ابتدایی آن بر ادبیات نظری فرهنگ سیاسی و تمرکز بر فرهنگ سیاسی در جوامع اسلامی، مناسبت بیشتری با موضوع و جامعه مورد بررسی (سنندج) دارد. بر این اساس، مدل نظری پژوهش به‌صورتی که در شکل ۱ آمده است، ارائه می‌گردد. بر اساس مدل، فرضیه‌هایی تدوین شده‌اند که در قسمت یافته‌های استنباطی ارائه و مورد آزمون و تحلیل قرار گرفته‌اند.

شکل ۱. مدل نظری پژوهش

۴. روش‌شناسی

پژوهش حاضر با رویکرد کمی و به روش پیمایشی در سال ۱۳۹۷ در شهر سنندج انجام گرفت. داده‌ها با رویکرد میدانی و تکنیک پرسشنامه محقق‌ساخته گردآوری شد. پرسشنامه پژوهش با استفاده از اعتبار محتوا^۱ و اعتبار عاملی^۲ و همچنین، آزمون آلفای کرونباخ^۱ از منظر روایی و پایایی مورد سنجش و تأیید قرار گرفت.

1. Content Validity
2. Factor Validity

این مقاله از پایان نامه دکترای نگارنده اول با موضوع بررسی روند دگرگونی فرهنگ سیاسی نسل های اجتماعی در شهر سنندج مستخرج شده است جامعه آماری پژوهش اصلی شامل تمامی افراد ۷۵-۱۵ ساله ساکن در شهر سنندج اعم از زن و مرد است که طبق نتایج سرشماری ۱۳۹۵، تعداد آن ها ۳۱۷۵۶۰ نفر است (سازمان مدیریت و برنامه ریزی استان کردستان، ۱۳۹۶). برای تعیین حجم نمونه از نرم افزار اپی اینفو^۲ استفاده شد. بر این اساس و با توجه به جامعه آماری و با در نظر گرفتن فاصله اطمینان ۹۷ و خطای ۵ درصد، حجم نمونه ۴۷۰ نفر برآورد شد. البته برای جلوگیری از مشکل ریزش نمونه و سایر موارد احتمالی، حجم نهایی به ۵۰۰ نمونه ارتقاء داده شد. از میان ۵۰۰ پرسشنامه ۲۵۰ پرسشنامه به نسل جوان اختصاص یافته ۲۴۷ پرسشنامه تکمیل شده و همگی قابلیت تجزیه و تحلیل را داشتند. لذا، درصد مشارکت نسل جوان نزدیک به ۹۹ درصد بوده است.

شیوه نمونه گیری در پژوهش، ترکیبی از روش های طبقه ای متناسب بر اساس جمعیت نسل ها، تصادفی ساده و سپس، سیستماتیک بوده است. ابتدا، با مراجعه به دفتر آمار و اطلاعات سازمان مدیریت و برنامه ریزی، نقشه شهر سنندج به تفکیک بلوک آماری اخذ شده و ۵۰ بلوک آماری بر اساس شاخصه های اقتصادی و رفاهی در سه دسته مرفه نشین، متوسط و محلات فقیر و حاشیه دسته بندی شدن در دسته اول به محلات سعدی، مبارک آباد بهاران در دسته دوم به مردوخ، گریاشان، قطارچیان و در دسته سوم عباس آباد، حاجی آباد، غفور مراجعه شد و از جای جای نقاط محلات مذکور به صورت تصادفی ساده همراه با آدرس دقیق انتخاب شد. تعداد خانوارهای مدنظر در هر بلوک آماری، ۱۰ خانوار بوده است. در مرحله بعد با مراجعه به آدرس بلوک های منتخب و با انتخاب یکی از پلاک های مختوم به صفر یا ۵ در سمت راست به عنوان نقطه شروع، پرسشگری از خانوار آغاز شده و کار توزیع و تکمیل پرسشنامه توسط یکی از افراد خانوار در رده سنی ۱۵ الی ۷۴ سال اعم از زن و مرد با فاصله هر دو خانه تا تکمیل آخرین نمونه ادامه یافت. داده های خام پژوهش در نرم افزار SPSS نسخه ۲۲ وارد شد و با آزمون های مقتضی تحلیل شدند.

برای مقاله حاضر نیز تمامی اطلاعات و داده های خام پرسشنامه های مربوط به نسل جوان اعم از زن و مرد با در نظر گرفتن محله سکونت آنها به صورت جداگانه در نرم افزار SPSS نسخه

1. Cronbach's Alpha
2. Epiinfo (STATCALC)

۲۲ وارد شد و با آزمون‌های مقتضی از جمله میانگین دو گروه مستقل، ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون چند متغیره خطی به‌روش همزمان تحلیل شدند.

۵. تعریف مفهومی و عملیاتی متغیرها

فرهنگ سیاسی جنبه خاصی از فرهنگ به معنای عام است و به طور خاص فرهنگ سیاسی یک جامعه، عبارتست از مجموعه باورها، گرایش‌ها، بینش‌ها، ارزش‌ها، معیارها و عقایدی که در طول زمان شکل گرفته و تحت تأثیر وقایع، روندها و تجربیات تاریخ از نسلی به نسلی دیگر منتقل می‌شود و در قالب آن‌ها، نهادها، رفتارها، ساختارها و کنش‌های سیاسی برای نیل به هدف‌های جامعه شکل می‌گیرد (کاظمی، ۱۳۸۲: ۳۸-۳۷؛ بشیریه، ۱۳۸۶: ۳۳۰). فرهنگ سیاسی را «مجموعه نگرش‌ها و ارزش‌هایی می‌داند که به فرایندها و زندگی سیاسی شکل می‌بخشد» (قوم، ۱۳۹۲: ۶۹)، هم فرهنگ سیاسی را «محصول تاریخ نظام سیاسی می‌داند که ریشه در رفتار عمومی و نیز تجارب شخصی دارد». در تحقیق حاضر، فرهنگ سیاسی نسل جوان را با توجه به میزان تعلق آن‌ها به الگوهای سیاسی مورد بررسی سنجیده‌ایم. این الگوها بر اساس چارچوب مطالعه تسلر و گائو (۲۰۰۹)، عبارتند از: الگوی فرهنگ سیاسی محدود، عملگرا، بی‌تفاوت یا بی‌اعتنا، و دموکراتیک، و در قالب ۱۴ گویه درباره مفاهیم برابری جنسیتی، مشارکت سیاسی و مدنی، اعتماد سیاسی و دانش سیاسی شهروندان (مندرج در جدول ۱) در مقیاس ترتیبی و با پاسخ‌های مشخص سنجیده شدند.

نسل جوان: نسل «در جمعیت‌شناسی، به گروهی از افراد اطلاق می‌شود که مرحله‌ای از حیات را با یکدیگر آغاز کرده یا پایان داده باشند» (ساروخانی، ۱۳۷۵: ۱۰۷). در تحقیق حاضر، منظور از نسل جوان منطبق با تعریف فوق است و جوانان (افراد در فاصله سنی ۳۴-۱۵ سال) را در برمی‌گیرد.

حمایت از برابری جنسیتی: برابری جنسیتی، میزانی که زنان فرصت‌های برابری برای توسعه استعداد‌های‌شان برای انتخاب مستقلانه دارند را منعکس می‌کند (اینگلهارت و ولزل، ۱۳۸۹: ۳۴۵). تسلر می‌گوید: «برابری جنسیتی یعنی میزان باور افراد به اینکه جنسیت تأثیری در میزان برخورداری از حقوق و امتیازات سیاسی ندارد (تسلر، ۲۰۱۱: ۱۹۸). در پژوهش حاضر،

این متغیر با هشت گویه در مقیاس ترتیبی و با پاسخ‌های (کاملاً موافق تا کاملاً مخالف) سنجیده شد.

مدارای سیاسی: پی‌ات و پاکستون^۱ (۲۰۰۷: ۹۱)، مدارای سیاسی را «در نظر گرفتن اصول دموکراسی و پشتیبانی از آزادی‌های مدنی، حقوق اقلیت‌ها و غیره، و استفاده از آن‌ها در عمل برای گروه‌هایی که مورد علاقه فرد نیستند»، تعریف می‌کنند. اسچوادل و گرانثو^۲ (۲۰۱۴: ۴۲۳) در تعریف این مفهوم می‌گویند: «نگرش افراد یا گروه‌ها به اینکه آزادی بیان را برای تمامی گروه‌ها و افراد به رسمیت بشناسند». این متغیر با شش گویه تعدیل‌یافته و منبعث از مطالعات تسلر و گائو (۲۰۰۹) و شهریاری و همکاران (۱۳۹۵)، در مقیاس ترتیبی و با پاسخ‌های (کاملاً موافق تا کاملاً مخالف) سنجیده شد.

اعتماد سیاسی: استون به نقل از گابریل^۳ (۱۹۹۵: ۳۶۰)، اعتماد سیاسی را «مجموعه‌ای از نگرش‌های مثبت نسبت به موضوعات سیاسی می‌داند که این موضوعات هم به رژیم سیاسی و هم متصدیان اقتدار در جامعه برمی‌گردد». این متغیر در ابعاد مختلف با نه گویه منبعث از مطالعات طالبی و همکاران (۱۳۸۷) و شایگان (۱۳۸۷)، در مقیاس ترتیبی و با پاسخ‌های (کاملاً موافق تا کاملاً مخالف) سنجیده شد.

مشارکت مدنی: پاتنام^۴ (۱۹۹۳)، مشارکت مدنی را مشارکت فعال در موضوعات عمومی، علاقه‌مندی به مسائل عمومی و آمادگی درگیر شدن در مباحث و فعالیت‌های عمومی تعریف می‌کند. این متغیر با شش گویه منبعث از مطالعات تسلر و گائو (۲۰۰۹) و احمدی و همکاران (۱۳۹۷)، در مقیاس ترتیبی و با پاسخ‌های (بسیار زیاد تا بسیار کم) سنجیده شد.

علاقه سیاسی: علاقه سیاسی میزان گرایش و تمایل افراد به شرکت در مباحث و امور سیاسی است. افرادی که به سیاست علاقه‌مند هستند، بیشتر دنباله‌رو امور سیاسی و مشارکت در فعالیت‌های مدنی هستند (تسلر و گائو، ۲۰۰۹). این متغیر با شش گویه منبعث از مطالعات تسلر و گائو (۲۰۰۹) و احمدی و همکاران (۱۳۹۷)، در مقیاس ترتیبی و با پاسخ‌های (بسیار زیاد تا بسیار کم) سنجیده شد.

-
1. Pyatt & Paxton
 2. Schwadel & Garneau
 3. Gabriel
 4. Putnam

دانش سیاسی: داوسون و همکاران (۱۳۸۲: ۵۰)، دانش سیاسی یک فرد را دربرگیرنده طرز تلقی‌ها و ارزیابی او از مسائل خاص سیاسی و یا از شخصیت‌ها و حوادث سیاسی می‌دانند. این متغیر با شش گویۀ منبعث از مطالعات تسلر و گائو (۲۰۰۹) و مسعودنیا و همکاران (۱۳۸۸)، در مقیاس ترتیبی و با پاسخ‌های (بسیار زیاد تا بسیار کم) سنجیده شد.

متغیرهای جمعیتی: این متغیرها عبارت بودند از: محل تولد، جنسیت، سن، سطح تحصیلات، وضع تأهل، وضعیت اشتغال، و پایگاه اجتماعی- اقتصادی که در تحقیق حاضر، با شش سؤال برای ارزیابی ذهنی فرد از پایگاه اجتماعی- اقتصادی خود در قالب طیف لیکرت پنج‌گزینه‌ای و با مقیاس ترتیبی سنجیده شد.

۶. یافته‌ها

یافته‌های تحقیق در دو بخش توصیفی و تحلیلی ارائه می‌گردد. در جدول شماره ۱، توزیع پاسخگویان بر حسب ویژگی‌های جمعیتی آمده است. طبق نتایج، بیش از ۹۰ درصد جوانان مورد مطالعه، متولد شهر بوده‌اند. برحسب جنسیت، توزیع مردان با ۵۷/۵ درصد بیشتر از زنان بوده است. از نظر سنی، بیشتر پاسخگویان جوان در رده سنی ۲۹-۲۵ سال (۳۰/۸ درصد)، و کمترین آن‌ها در رده سنی ۱۹-۱۵ (۱۳/۸ درصد) سال قرار داشته‌اند. از نظر تحصیلات، جوانان در دو مقوله متوسطه تا دیپلم (۳۸/۵ درصد) و سپس، لیسانس و بالاتر (۳۷/۲ درصد) بیشترین توزیع، و در مقوله‌های ابتدایی و راهنمایی (روی هم ۷/۳ درصد) کمترین توزیع را داشته‌اند. درصد بالایی از جوانان ۳۴-۱۵ ساله مورد مطالعه (۶۷/۲ درصد) هنوز ازدواج نکرده و مجرد بوده‌اند و فقط ۲۶/۳ درصد از آنان دارای همسر بوده‌اند. از نظر شغلی، بیشتر پاسخگویان غیرفعال از نظر اقتصادی بوده و در مقوله‌هایی مانند محصل/ دانشجو (۳۶/۴ درصد) یا خانه‌دار (۱۲/۱ درصد) توزیع شده و با احتمال فراوان ۳۷/۶ درصد از جوانان از نظر اقتصادی فعال بوده‌اند که ۱۹/۴ درصد آنان بیکار و ۱۸/۲ درصدشان شاغل بخش دولتی یا خصوصی بوده‌اند. از نظر جایگاه محله سکونت در نظام شهری و اقتصادی- اجتماعی، بیشتر پاسخگویان (حدود ۴۵ درصد) در محله‌های پایین و ۲۰/۲ درصدشان در محله‌های بالای شهری سکونت داشته‌اند. و از نظر پایگاه اجتماعی- اقتصادی خانوار، ۳۵/۶ درصد از جوانان در طبقه پایین، ۳۶/۴ درصد در طبقه متوسط و ۲۷/۹ درصد در طبقه بالا توزیع شده‌اند.

جدول ۱. ویژگی‌های جمعیتی پاسخگویان

متغیر	مقوله‌ها	فراوانی	درصد	متغیر	مقوله‌ها	فراوانی	درصد
محل تولد	شهر	۲۲۳	۹۰/۳	وضعیت تأهل	ازدواج نکرده (مجرد)	۱۶۶	۶۷/۲
	روستا	۲۳	۹/۳		دارای همسر	۶۵	۲۶/۳
	بی‌پاسخ	۱	۰/۴		بی‌همسر به علت طلاق یا فوت	۴	۱/۶
	جمع	۲۴۷	۱۰۰/۰		همسر	۱۲	۴/۹
					بی‌پاسخ	۲۴۷	۱۰۰/۰
جنسیت	زن	۱۰۴	۴۲/۱	وضعیت اشتغال	بیکار	۴۸	۱۹/۴
	مرد	۱۴۲	۵۷/۵		محصل / دانشجو	۹۰	۳۶/۴
	بی‌پاسخ	۱	۰/۴		خانه‌دار	۳۰	۱۲/۱
	جمع	۲۴۷	۱۰۰/۰		شاغل دولتی / خصوصی	۴۵	۱۸/۲
					سایر	۳۴	۱۳/۸
رده سنی	۱۹-۱۵ سال	۳۴	۱۳/۸	جایگاه محله سکونت	پایین	۱۱۱	۴۴/۹
	۲۴-۲۰ سال	۷۱	۲۸/۷		متوسط	۸۶	۳۴/۸
	۲۹-۲۵ سال	۷۶	۳۰/۸		بالا	۵۰	۲۰/۲
	۳۴-۳۰ سال	۶۶	۲۶/۷		جمع	۲۴۷	۱۰۰/۰
	جمع	۲۴۷	۱۰۰/۰				
سطح تحصیلات	ابتدایی	۲	۰/۸	جایگاه اجتماعی-اقتصادی خانوار	پایین	۸۸	۳۵/۶
	راهنمایی	۱۶	۶/۵		متوسط	۹۰	۳۶/۴
	متوسطه تا	۹۵	۳۸/۵		بالا	۶۹	۲۷/۹
	دیپلم	۴۲	۱۷/۰		جمع	۲۴۷	۱۰۰/۰
	فوق دیپلم	۹۲	۳۷/۲				
لیسانس و بالاتر	۲۴۷	۱۰۰/۰					
جمع							

به طور خلاصه، ویژگی‌های جمعیتی و زمینه‌ای پاسخگویان حاکی است که بیشتر جوانان مورد مطالعه از زمینه شهری برخوردار بوده، در دوره‌های میانی جوانی قرار دارند و اغلب هنوز ازدواج

نکرده‌اند. بیشتر آنان از تحصیلات دانشگاهی برخوردارند و از نظر اقتصادی یا غیر فعال هستند یا میزان اشتغال پایینی دارند و نیز، از جایگاه اجتماعی- اقتصادی پایینی در نظام سکونت شهری و اجتماعی برخوردارند.

در جداول شماره ۲ و ۳، توزیع پاسخگویان نسبت به گویه‌ها یا سؤالات مؤلفه‌های فرهنگ سیاسی آمده است. اولین بخش از نتایج مندرج در جدول شماره ۲، مربوط به مؤلفه «حمایت از برابری جنسیتی» است. در گویه‌های اول، سوم، پنجم و هفتم که جهت منفی دارند، یعنی دال بر عدم حمایت از برابری جنسیتی می‌کنند، توزیع جوانان در مقوله‌های مخالف بیشتر است. برعکس، در گویه‌های دارای جهت مثبت، یعنی گویه‌های دوم، چهارم، ششم و هشتم، توزیع افراد پاسخگو در مقوله‌های موافق بیشتر است. به‌طور کلی، نتایج این بخش از جدول ۲، نشان‌دهنده آن است که جوانان مورد مطالعه شهر سنندج با ایده‌ها و رفتارهایی همراهی و موافقت می‌کنند که پیامدشان، برابری بیشتر در زمینه جنسیتی باشد. به عنوان مثال، خواستگاری زنان از مردان را دارای اشکال نمی‌دانند، تحصیلات دانشگاهی برای دختران را به اندازه پسران مهم می‌دانند و معتقدند که زنان همانند مردان باید بتوانند در رشته‌های ورزشی مورد علاقه خود فعالیت کنند.

در بخش دوم جدول شماره ۲، نتایج مربوط به مؤلفه «مدارای سیاسی» آمده است. مطابق با نتایج، در تنها گویه دارای جهت منفی، یعنی گویه شماره ۱۳، درصد بالایی از جوانان (۶۴/۵ درصد) مخالف این بوده‌اند که «فعالیت افراد و گروه‌های سیاسی باید محدود شود». در پنج گویه بعدی که جهت مثبت دارند، یعنی مؤید مدارای سیاسی بیشتر هستند، اکثریت پاسخگویان در طیف موافق توزیع شده‌اند. به عبارت دیگر، نتایج این بخش از جدول نشان می‌دهد که جوانان مورد مطالعه در سنندج با ایده‌ها و رفتارهایی بیشتر همراهی می‌کنند که گویای مدارای سیاسی بیشتر آن‌هاست. به عنوان مثال، تمامی شهروندان را حائز حقوق برابر می‌دانند، و معتقدند که افراد و گروه‌های سیاسی باید بتوانند آزادانه عقاید خود را بیان کنند، سخنرانی عمومی داشته باشند، و از نشریه و اجازه برگزاری تجمع آزاد برخوردار باشند.

جدول ۲. توزیع پاسخگویان در گویه‌های متغیر حمایت از برابری جنسیتی، مدارای سیاسی، و اعتماد سیاسی

متغیر	گویه	پاسخ (%)				
		مخالفم کاملاً	مخالفم	بی‌تابین	موافقم	موافقم کاملاً
حمایت از برابری جنسیتی	۱- در کل مردان رهبران سیاسی بهتری هستند	۱۵/۸	۳۰/۶	۲۲/۳	۲۳/۵	۱۷/۸
	۲- خواستگاری زنان از مردان هیچ اشکالی ندارد	۱۳/۰	۲۰/۶	۱۲/۶	۲۸/۳	۲۵/۵
	۳- تحصیلات دانشگاهی برای پسران مهم‌تر از دختران است	۳۶/۴	۳۰/۰	۱۳/۴	۱۱/۷	۸/۵
	۴- زنان باید بتوانند همانند مردان قاضی شوند	۸/۹	۱۰/۹	۱۵/۴	۲۵/۱	۳۹/۷
	۵- مردان حق بیشتری برای اشتغال دارند	۲۲/۷	۲۴/۷	۱۳/۰	۲۱/۵	۱۸/۲
	۶- زنان همانند مردان باید بتوانند در رشته‌های ورزشی مورد علاقه خود فعالیت کنند	۲/۰	۲/۰	۳/۶	۲۷/۵	۶۴/۸
	۷- در کل مردان مدیران تجاری بهتری هستند	۱۶/۲	۲۴/۳	۲۵/۹	۱۷/۰	۱۶/۶
	۸- کار بیرون از منزل برای زنان بچه‌دار اشکالی ندارد	۱۵/۸	۲۱/۱	۱۷/۴	۲۷/۱	۱۸/۶
مدارای سیاسی	۹- تمامی شهروندان صرف‌نظر از قومیت، مذهب و جنسیت باید از حقوق برابر برخوردار باشند	۱/۲	۱/۲	۳/۶	۱۹/۴	۷۴/۵
	۱۰- افراد و گروه‌های سیاسی باید بتوانند آزادانه عقاید خود را بیان کنند	۰/۸	۴/۰	۹/۷	۲۵/۹	۵۹/۵
	۱۱- افراد و گروه‌های سیاسی باید بتوانند سخنانی عمومی داشته باشند	۰/۸	۷/۳	۱۱/۷	۳۲/۰	۴۸/۲
	۱۲- افراد و گروه‌های سیاسی مختلف باید نشریه داشته باشند	۳/۶	۸/۵	۱۶/۲	۳۱/۲	۴۰/۵
	۱۳- فعالیت افراد و گروه‌های سیاسی باید محدود شود	۲۶/۳	۳۸/۱	۱۷/۸	۱۱/۷	۶/۱
	۱۴- احزاب و گروه‌های سیاسی باید اجازه تجمع آزادانه را داشته باشند	۵/۳	۹/۷	۲۳/۱	۲۷/۹	۳۴/۰
اعتماد سیاسی	۱۵- از اکثر مواضع جمهوری اسلامی در امور داخلی پشتیبانی می‌کنم	۲۳/۹	۲۱/۹	۲۸/۳	۱۶/۶	۹/۳
	۱۶- مردم در تصمیم‌گیری‌های نظام نقش کاملاً جدی دارند	۲۹/۶	۳۲/۰	۱۴/۲	۷/۷	۱۶/۶
	۱۷- قانون اساسی کشور مناسب وضع فعلی نیست و باید اصلاح شود	۳/۶	۶/۹	۸/۹	۲۸/۷	۵۱/۸
	۱۸- در مجموع عملکرد قوه قضائیه و دادگاه‌ها به نفع مردم و رضایت‌بخش است	۲۸/۷	۲۲/۳	۲۸/۷	۱۳/۴	۶/۹
	۱۹- از عملکرد نمایندگان مجلس شورای اسلامی راضی هستم	۴۵/۳	۳۰/۸	۱۵/۰	۶/۱	۲/۸
	۲۰- مسئولان سیاسی کشور به فکر تأمین امنیت مردم نیستند	۶/۵	۱۰/۱	۲۱/۹	۲۴/۷	۳۶/۸
	۲۱- مسئولان سیاسی کشور از تخصص و مهارت لازم برای انجام وظایف خود برخوردار نیستند	۴/۵	۶/۹	۱۷/۰	۲۸/۳	۴۳/۳
	۲۲- مسئولان کشور منافع عمومی را به منافع شخصی ترجیح می‌دهند	۲۷/۹	۲۷/۹	۱۶/۲	۱۰/۹	۱۷/۰
	۲۳- مسئولان کشور در مواجهه با مشکلات جامعه راه‌حل‌های مناسبی ارائه نمی‌دهند	۳/۲	۵/۷	۱۳/۴	۲۸/۷	۴۹/۰
	۲۴- در مجموع از عملکرد شورای اسلامی شهر سنندج راضی هستم	۳۱/۲	۲۷/۵	۲۴/۳	۱۳/۴	۳/۶

در بخش سوم جدول شماره ۲، نتایج مربوط به مؤلفه «اعتماد سیاسی» آمده است. مطابق با نتایج، در گویه‌های ۱۷، ۲۰، ۲۱، و ۲۳ که جهت منفی دارند، یعنی مؤید اعتماد سیاسی پایین می‌باشند، اکثر پاسخگویان در طیف موافق توزیع شده‌اند. طبق نتایج، بیشتر جوانان پاسخگو، قانون اساسی کشور را مناسب وضع فعلی نمی‌دانند، معتقدند که مسئولان سیاسی کشور به فکر تأمین امنیت مردم نیستند، و از تخصص و مهارت لازم برای انجام وظایف خود برخوردار نیستند و همچنین، در مواجهه با مشکلات جامعه راه‌حل‌های مناسبی ارائه نمی‌دهند. به همین سبب، در گویه‌های دارای جهت مثبت که مؤید اعتماد سیاسی بالا می‌باشند، اکثر پاسخگویان در طیف مخالف توزیع شده‌اند. به عبارت دیگر، بیشتر پاسخگویان با این گویه‌ها که «مردم در تصمیم‌گیری‌های نظام نقش جدی دارند»، «عملکرد قوه قضائیه و دادگاه‌ها به نفع مردم و رضایت‌بخش است»، و «مسئول کشور منافع عمومی را به منافع شخصی ترجیح می‌دهند»، مخالفت دارند. همچنین، اکثر آن‌ها از اکثر مواضع جمهوری اسلامی در امور داخلی پشتیبانی نمی‌کنند و از عملکرد نمایندگان مجلس شورای اسلامی رضایت ندارند. تمام این نتایج می‌تواند نشان‌دهنده اعتماد سیاسی پایین جوانان مورد مطالعه در شهر سنندج باشد.

در بخش اول جدول شماره ۳، نتایج مربوط به مؤلفه «مشارکت مدنی» آمده است. مطابق با نتایج، به استثنای سؤال‌های اول و پنجم، در بقیه موارد بیشتر پاسخگویان در طیف «کم» یا «بسیار کم» توزیع شده‌اند. به عبارت دیگر، به‌زعم اکثر پاسخگویان، ارتباط آنان با افراد در مساجد و سایر انجمن‌های مذهبی، گروه‌های سیاسی و شرکت در مباحث سیاسی گروهی، انجمن‌های داوطلبانه، و شرکت در انجمن‌ها و نهادهای خیریه «کم» یا «بسیار کم» است. این نتایج می‌تواند گویای میزان مشارکت مدنی نسبتاً پایین جوانان مورد مطالعه در شهر سنندج باشد.

در بخش دوم جدول شماره ۳، نتایج مربوط به مؤلفه «علاقه سیاسی» آمده است. مطابق با نتایج، در اغلب موارد بیشتر پاسخگویان در طیف «کم» یا «بسیار کم» توزیع شده‌اند. به عبارت دیگر، اکثر آن‌ها در احزاب و جریان‌های سیاسی مشارکت اندکی دارند، به مطالعه نشریه‌های سیاسی علاقه کمی دارند، خیلی کم برنامه‌های سیاسی را از رسانه‌ها دنبال می‌کنند، و خیلی کم در بحث‌های سیاسی شرکت می‌کنند. این نتایج نیز می‌تواند گویای سطح نسبتاً پایین علاقه سیاسی جوانان مورد مطالعه در شهر سنندج باشد.

جدول ۳. توزیع پاسخگویان در پاسخ به سؤال‌های متغیر مشارکت مدنی، علاقه سیاسی، و دانش سیاسی

متغیر	سؤال	پاسخ (%)				
		بسیار کم	کم	متوسط	زیاد	بسیار زیاد
مشارکت مدنی	۱- چقدر با افراد در گروه‌های اجتماعی و فرهنگی ارتباط برقرار می‌کنید؟	۱۱/۳	۱۶/۲	۳۲/۸	۲۶/۳	۱۳/۴
	۲- چقدر با افراد در مساجد یا سایر انجمن‌های مذهبی ارتباط برقرار می‌کنید؟	۳۴/۴	۲۱/۹	۲۴/۷	۱۳/۸	۵/۳
	۳- ارتباط شما با افراد حاضر در گروه‌های سیاسی و شرکت در مباحث سیاسی گروهی چقدر است؟	۳۷/۷	۳۰/۴	۲۱/۹	۷/۳	۲/۸
	۴- چقدر با همکاران یا دوستان خود در انجمن‌های داوطلبانه فعالیت می‌کنید؟	۲۳/۹	۲۸/۳	۳۰/۴	۱۳/۴	۴/۰
	۵- چقدر در فعالیت‌های گروهی مانند ورزش یا تفریح‌های دسته‌جمعی شرکت می‌کنید؟	۱۳/۸	۱۱/۷	۲۳/۱	۳۰/۴	۲۱/۱
	۶- چقدر در انجمن‌ها و نهادهای خیریه مشارکت دارید؟	۲۳/۵	۲۳/۱	۳۳/۶	۱۵/۴	۴/۵
علاقه سیاسی	۷- سیاست در زندگی روزمره شما چقدر اهمیت دارد؟	۱۱/۷	۲۰/۲	۱۹/۰	۳۴/۸	۱۴/۲
	۸- تا چه حد اخبار و رویدادهای سیاسی را پیگیری می‌کنید؟	۱۰/۱	۱۸/۲	۳۰/۸	۲۸/۷	۱۲/۱
	۹- تا چه حد در بحث‌های سیاسی شرکت می‌کنید؟	۲۲/۷	۲۲/۷	۳۱/۶	۱۷/۴	۵/۷
	۱۰- تا چه اندازه برنامه‌های سیاسی را از رسانه‌های داخلی دنبال می‌کنید؟	۲۹/۱	۲۴/۳	۱۹/۸	۱۹/۸	۶/۹
	۱۱- تا چه اندازه برنامه‌های سیاسی را از رسانه‌های خارجی دنبال می‌کنید؟	۲۵/۱	۲۱/۵	۱۷/۴	۱۸/۶	۱۷/۴
	۱۲- علاقه‌مندی شما به مطالعه نشریه‌های سیاسی چقدر است؟	۲۵/۹	۲۵/۹	۲۵/۵	۱۷/۴	۵/۳
دانش سیاسی	۱۳- مشارکت شما در احزاب و جریان‌های سیاسی چقدر است؟	۴۷/۴	۲۹/۶	۱۵/۴	۵/۳	۲/۴
	۱۴- تا چه اندازه با نام وزرای کابینه دولت فعلی آشنایی دارید؟	۲۴/۳	۲۳/۹	۲۸/۷	۱۶/۲	۶/۹
	۱۵- تا چه میزان با روند انتخابات ریاست جمهوری در کشورمان آشنا هستید؟	۱۳/۴	۱۵/۸	۲۶/۷	۳۰/۰	۱۴/۲
	۱۶- تا چه اندازه تحولات مربوط به برنامه هسته‌ای ایران و واکنش غرب و آمریکا در مقابل آن را دنبال می‌کنید؟	۱۴/۶	۱۹/۰	۲۱/۹	۲۸/۷	۱۵/۸
	۱۷- تا چه میزان از ارکان و نحوه انتخاب مسئولان قوه قضائیه آگاهی دارید؟	۲۵/۵	۲۸/۳	۲۱/۹	۱۷/۴	۶/۹
	۱۸- تا چه میزان با کارکرد و وظایف شورای نگهبان آشنا هستید؟	۲۶/۷	۲۷/۹	۲۲/۳	۱۷/۸	۵/۳
	۱۹- تا چه حدی با ساختار و نحوه عملکرد مجلس شورای اسلامی آشنا هستید؟	۲۳/۱	۲۵/۵	۲۷/۱	۱۷/۸	۶/۵
	۲۰- تا چه حدی با ساختار و نحوه عملکرد شورای اسلامی شهر آشنا هستید؟	۲۲/۷	۲۸/۳	۲۵/۱	۱۵/۴	۸/۵

و در بخش سوم جدول شماره ۳، نتایج مربوط به مؤلفه «دانش سیاسی» آمده است. مطابق با نتایج، به استثنای سؤالات ۱۵ و ۱۶، در بقیه موارد بیشتر پاسخگویان در طیف «کم» یا «بسیار کم» توزیع شده‌اند. به عبارت دیگر، اکثر آن‌ها با نام وزیر کابینه دولت فعلی آشنایی اندکی دارند، و نیز آگاهی و آشنایی اندکی نسبت به ارکان قوه قضائیه، شورای نگهبان، مجلس شورای اسلامی، و شورای اسلامی شهر دارند. لذا این نتایج نیز می‌تواند گویای سطح نسبتاً پایین دانش سیاسی جوانان مورد مطالعه در شهر سنج باشد.

در ادامه، برای بررسی آماری میزان مؤلفه‌های تشکیل‌دهنده فرهنگ سیاسی و تشخیص الگوی فرهنگ سیاسی جوانان مورد مطالعه (پاسخ به سؤال اول مقاله)، از «آزمون تی یک‌نمونه‌ای» استفاده گردید. عناصر و نتایج این آزمون در جدول شماره ۴ آمده است. در این جدول، قبل از هر چیز مطابق با نتایج آماره لَوْن، شرط همگونی واریانس‌ها در همه موارد برقرار و لذا، مجوز استفاده از آزمون تی یک‌نمونه‌ای (به عنوان یک آزمون پارامتریک) وجود دارد. در وهله بعد، همان‌طور که مشاهده می‌شود، تنها نتایج دو مؤلفه حمایت از برابری جنسیتی و مدارای سیاسی مطابق با انتظار بوده است. به عبارت دیگر، میانگین مشاهده شده این دو مؤلفه بالاتر از میانگین مورد انتظار (مقدار آزمون) است و می‌توان با اطمینان بالایی گفت که در جوانان مورد مطالعه، میزان حمایت از برابری جنسیتی و مدارای سیاسی بالاتر از متوسط بوده است. اما در بقیه مؤلفه‌ها، میانگین‌های مشاهده شده پایین‌تر از میانگین‌های مورد انتظار است. یعنی، جوانان مورد مطالعه از اعتماد سیاسی، مشارکت مدنی، علاقه سیاسی، و دانش سیاسی پایین‌تر از حد متوسط برخوردار بوده و لذا به‌طور کلی می‌توان نتیجه گرفت که فرهنگ سیاسی آن‌ها بیشتر با سنخ «بی‌اعتنا یا عمل‌گرا» مطابقت دارد. در ردیف آخر جدول هم مشاهده می‌شود که میانگین فرهنگ سیاسی مشاهده شده پایین‌تر از حدی است که بتوان آن را از سنخ «دموکراتیک» دانست.

جدول ۴. عناصر و مؤلفه‌های آزمون تی یک‌نمونه‌ای برای بررسی الگوی فرهنگ سیاسی جوانان شهر سنندج

متغیر	آماره لِون	معنی‌داری	میانگین مشاهده شده	میانگین مورد انتظار (مقدار آزمون)	اختلاف میانگین	مقدار T (یک نمونه‌ای)	معنی‌داری
حمایت از برابری جنسیتی	۱/۴۹۶	۰/۲۲۶	۲۷/۶	۲۴	۳/۶	۸/۹۷	۰/۰۰۰
مدارای سیاسی	۱/۷۴۶	۰/۱۷۷	۲۴/۶	۱۸	۶/۶	۲۳/۳۴	۰/۰۰۰
اعتماد سیاسی	۲/۷۴۰	۰/۰۶۷	۲۲/۴	۳۰	-۷/۶	-۱۵/۹۹	۰/۰۰۰
مشارکت مدنی	۰/۰۰۶	۰/۹۹۴	۱۵/۹	۱۸	-۲/۱	-۷/۱۹	۰/۰۰۰
علاقه سیاسی	۰/۰۷۰	۰/۹۳۳	۱۸/۶	۲۱	-۲/۴	-۶/۳۰	۰/۰۰۰
دانش سیاسی	۰/۵۱۴	۰/۵۹۸	۱۹/۰	۲۱	-۲/۰	-۴/۵۸	۰/۰۰۰
فرهنگ سیاسی	۰/۷۱۴	۰/۴۹۱	۱۲۸/۱	۱۳۲	-۳/۹	-۳/۵۰	۰/۰۰۱

در جدول شماره ۵، نتایج آزمون وضعیت الگوی فرهنگ سیاسی جوانان بر حسب ویژگی‌های جمعیتی و زمینه‌ای آن‌ها (پاسخ به سؤال دوم) ارائه شده است. طبق نتایج بخش اول، میانگین نمره فرهنگ سیاسی جوانان متولد شهر و نیز زنان بالاتر از ارقام متناظر برای متولدین روستا و مردان جوان بوده است. یعنی، تمایل آن‌ها به سمت فرهنگ سیاسی دموکراتیک بیشتر است با این وجود، تفاوت‌های مشاهده شده بسیار کم و از نظر آماری نیز معنی‌دار نبوده است.

در بخش دوم جدول ۵، نتایج را می‌توان در دو قسمت ذکر کرد؛ اول اینکه، از نظر میزان فرهنگ سیاسی تفاوت آماری معنی‌داری در جوانان بر حسب وضعیت تأهل و جایگاه محله سکونت آن‌ها وجود ندارد. دوم اینکه، فرهنگ سیاسی جوانان بر حسب رده سنی، سطح تحصیلات، وضعیت اشتغال، و پایگاه اجتماعی-اقتصاد خانوار آن‌ها (ردیف‌های تیره جدول) متفاوت و از نظر آماری معنی‌دار بوده است. نتایج مربوط به سن پاسخگویان نشان می‌دهد که جوانان ۲۴-۲۰ و ۱۹-۱۵ ساله در مقایسه با دو گروه دیگر، بیشتر بازنمای فرهنگ سیاسی دموکراتیک هستند و این تفاوت در سطح یک درصد معنی‌دار است. تفاوت‌های مربوط به سطح تحصیلات هم قابل توجه است. مطابق با میانگین‌های مشاهده شده، جوانان دانشگاهی از میانگین‌های بالاتری برخوردار بوده و می‌توان گفت که افزایش سطح تحصیلات با افزایش انگاره‌ها و رفتارهای موافق با فرهنگ سیاسی دموکراتیک همراه است. تفاوت نمره فرهنگ سیاسی جوانان بر حسب وضعیت شغلی آنان نیز متفاوت و از نظر آماری معنی‌دار است. مشاهده می‌شود که میانگین نمره فرهنگ سیاسی جوانان محصل/دانشجو و همچنین شاغلان دولتی یا

تحلیل فرهنگ سیاسی جوانان و عوامل زمینه‌ای مؤثر بر آن در...

خصوصی بالاتر از سایر وضعیت‌های شغلی بوده است و در واقع، آنان بیش از دیگران با الگوی فرهنگ سیاسی دموکراتیک انطباق دارند. در نهایت، ردیف آخر جدول نشان می‌دهد که میانگین نمره فرهنگ سیاسی جوانان متعلق به خانوارهای دارای پایگاه اجتماعی-اقتصادی بالاتر، بیشتر بوده است. گویی وضعیت اجتماعی-اقتصادی بالاتر خانوار، با انگاره‌ها و رفتارهای موافق با فرهنگ سیاسی دموکراتیک در بین جوانان هم‌نوا تر است.

جدول ۵. رابطه بین متغیرهای زمینه‌ای و فرهنگ سیاسی جوانان شهر سنندج

متغیر	مقوله‌ها	میانگین	مقدار T (دو نمونه‌ای)	معنی‌داری
محل تولد	شهر روستا	۱۳۱/۲ ۱۲۷/۸	۰/۸۷۰	۰/۳۸۵
جنسیت	زن مرد	۱۳۰/۴ ۱۲۶/۴	۱/۷۷۵	۰/۰۷۷
متغیر	مقوله‌ها	میانگین	مقدار F	معنی‌داری
رده سنی	۱۹-۱۵ سال ۲۴-۲۰ سال ۲۹-۲۵ سال ۳۴-۳۰ سال	۱۲۷/۱ ۱۳۵/۲ ۱۲۵/۱ ۱۲۴/۴	۶/۰۵۲	۰/۰۰۱
سطح تحصیلات	ابتدایی راهنمایی متوسط تا دیپلم فوق دیپلم لیسانس و بالاتر	۱۰۲/۰ ۱۲۶/۰ ۱۲۴/۰ ۱۲۷/۷ ۱۳۳/۴	۴/۸۷۳	۰/۰۰۱
وضعیت تأهل	ازدواج‌نکرده (مجرد) دارای همسر بی‌همسر به علت طلاق یا فوت همسر	۱۲۸/۹ ۱۲۶/۲ ۱۳۱/۵	۰/۵۲۶	۰/۶۶۵
وضعیت اشتغال	بیکار محصل / دانشجوی خانه‌دار شاغل دولتی / خصوصی سایر	۱۲۷/۱ ۱۳۲/۳ ۱۲۲/۲ ۱۲۸/۱ ۱۲۳/۵	۲/۸۶۳	۰/۰۲۴
جایگاه محله سکونت	پایین متوسط بالا	۱۲۹/۲ ۱۲۶/۲ ۱۲۸/۹	۰/۸۱۰	۰/۴۴۶
پایگاه اجتماعی-اقتصادی خانوار	پایین متوسط بالا	۱۲۴/۴ ۱۲۸/۶ ۱۳۲/۲	۳/۹۰۷	۰/۰۲۱

در نهایت، برای پاسخ به سؤال سوم که عوامل زمینه‌ای تا چه میزان از تغییرات الگوی فرهنگ سیاسی جوانان را تبیین می‌کنند؟ و کدامیک نقش مهم و قوی‌تری دارند؟، از تحلیل رگرسیون چندمتغیره استفاده شد. بر این اساس، متغیر وابسته، شاخص فرهنگ سیاسی است. متغیرهای پیش‌بین (عوامل زمینه‌ای مؤثر بر الگوی فرهنگ سیاسی) وارد شده در تحلیل رگرسیون هم، ۸ متغیر اصلی و ۱۵ متغیر فرعی به شرح زیر هستند که همگی به‌طور همزمان وارد مدل شده‌اند:

۱. محل تولد: شهر، روستا که با تبدیل به متغیر تصنعی شهر کُد (۱) و روستا کُد (۰) وارد تحلیل شد؛
۲. جنسیت: زن، مرد که با تبدیل به متغیر تصنعی زن کُد (۱) و مرد کُد (۰) وارد تحلیل شد؛
۳. سن؛
۴. سطح تحصیلات: ابتدایی، راهنمایی، متوسطه و دیپلم، فوق دیپلم، لیسانس و بالاتر که با چهار متغیر تصنعی (ابتدایی کُد ۱ سایر کُد ۰)، (راهنمایی کُد ۱ سایر کُد ۰)، (متوسطه و دیپلم کُد ۱ سایر کُد ۰) و (فوق دیپلم کُد ۱ سایر کُد ۰) وارد تحلیل شد؛
۵. وضع تأهل: ازدواج‌نکرده، سایر که با تبدیل به متغیر تصنعی ازدواج‌نکرده کُد (۱) و سایر کُد (۰) وارد تحلیل شد؛
۶. وضعیت اشتغال: بیکار، محصل / دانشجوی، خانه‌دار، شاغل دولتی / خصوصی، و سایر که با چهار متغیر تصنعی (بیکار کُد ۱ سایر کُد ۰)، (محصل / دانشجوی کُد ۱ سایر کُد ۰)، (خانه‌دار کُد ۱ سایر کُد ۰)، و (شاغل دولتی / خصوصی کُد ۱ سایر کُد ۰) وارد تحلیل شد؛
۷. جایگاه محله سکونت: پایین، متوسط، و بالا که با دو متغیر تصنعی (پایین کُد ۱ سایر کُد ۰)، و (متوسط کُد ۱ سایر کُد ۰) وارد تحلیل شد، و
۸. پایگاه اجتماعی - اقتصادی خانوار: پایین، متوسط، و بالا که با دو متغیر تصنعی (پایین کُد ۱ سایر کُد ۰)، و (متوسط کُد ۱ سایر کُد ۰) وارد تحلیل شد.

لازم به‌ذکر است که شرط ورود متغیرهای کیفی یا مقوله‌ای (اسمی و ترتیبی) به تحلیل رگرسیون چندمتغیره قبل از هر چیز، تبدیل آن‌ها به متغیرهای تصنعی است. برای تصنعی کردن متغیرهای مقوله‌ای، باید هر یک از طبقات (گزینه‌های) یک متغیر به‌عنوان متغیر جداگانه با دو طبقه تعریف شده و به طبقه اول کُد «صفر» و به طبقه دوم کُد «یک» تعلق گیرد. در مورد متغیرهای مقوله‌ای چندوجهی (چندشقی) نیز باید همین‌طور عمل شود (حبیب‌پور و صفری، ۱۳۸۸: ۴۹۶). البته باید توجه داشت که متغیر تصنعی برای طبقه آخر (یعنی بزرگ‌ترین کُد) تعریف نمی‌شود و تعداد آن همواره باید یکی کم‌تر از تعداد طبقات متغیر

تحلیل فرهنگ سیاسی جوانان و عوامل زمینه‌ای مؤثر بر آن در...

اصلی باشد (K-1). این اصل برای اجتناب از مسأله تکنیکی چندهم خطی بودن^۱ در رگرسیون چند متغیره است. طبقه‌ای که به متغیر تصنعی تبدیل نمی‌شود، طبقه مرجع^۲ نام دارد که مبنای مقایسه سایر طبقات قرار می‌گیرد (دواس، ۱۳۸۳: ۲۱۹). این تغییر و تبدیل‌ها همان‌طور که در بالا هم مشخص است، برای متغیرهای محل تولد، جنسیت، سطح تحصیلات، وضع تأهل، وضعیت اشتغال، جایگاه محله سکونت و پایگاه اجتماعی-اقتصادی خانوار انجام گرفته است. جدول ۶، خلاصه و معناداری مدل رگرسیونی را نشان می‌دهد. طبق نتایج ردیف اول این جدول، ضریب همبستگی چندگانه بین متغیرهای وارد شده در تحلیل ۰/۳۹، و ضریب تعیین ۰/۱۵ است. همچنین، ضریب تعیین تعدیل شده ۰/۰۹۹ است. می‌توان گفت متغیرهای وارد شده در تحلیل توانسته‌اند حدود ۱۰ درصد از تغییرات متغیر وابسته، یعنی تغییرات فرهنگ سیاسی را توضیح دهند. در ردیف دوم جدول نیز مشاهده می‌شود که مقدار F مدل را در سطح یک درصد معنی‌دار نشان می‌دهد.

جدول ۶. خلاصه و معنی‌داری مدل رگرسیونی فرهنگ سیاسی جوانان

ضرایب	ضریب همبستگی چندگانه			ضریب تعیین		ضریب تعیین تعدیل شده		اشتباه استاندارد برآورد	
	۰/۳۹۳			۰/۱۵۴		۰/۰۹۹		۱۶/۶۰	
معنی‌داری	مقدار	مجموع مجذورات	درجه آزادی	میانگین مجذور	F	معنی‌داری			
	رگرسیون	۱۱۶۰۶/۵۷۰	۱۵	۷۷۳/۷۷۱	۲/۸۰۹	۰/۰۰۰			
	باقیمانده کل	۶۳۶۲۸/۶۹۴	۲۳۱	۲۷۵/۴۴۹					
		۷۵۲۳۵/۲۶۲	۲۴۶						

جدول ۷. ضرایب استاندارد نشده و استاندارد شده متغیرهای معنادار به ترتیب قوی‌ترین اثر در مدل*

معنی‌داری	T	ضرایب استاندارد نشده		مدل
		ضرایب استاندارد شده	اشتباه استاندارد	
		بتا (Beta)	B	
۰/۰۰۰	۹/۶۷۹	-	۱۳/۴۹۱	۱ ثابت
۰/۰۰۱	-۳/۲۷۹	-۰/۲۳۷	۲/۵۹۴	تحصیلات متوسطه تا دیپلم
۰/۰۱۹	۲/۳۵۲	۰/۱۷۴	۲/۶۱۸	جنسیت (زن بودن)
۰/۰۱۷	-۲/۳۹۴	-۰/۱۵۱	۱۲/۲۷۶	تحصیلات ابتدایی

* متغیر وابسته: فرهنگ سیاسی

1. Multi-Collinearity
2. Reference Category

در جدول شماره ۷، ضرایب استاندارد نشده و استاندارد شده متغیرهای وارد شده در تحلیل که معنادار بوده‌اند به ترتیب قوی‌ترین اثر در مدل آمده است. بر اساس نتایج بدست آمده، از تمامی ۱۵ متغیر مستقل وارد شده در معادله، با توجه به مقدار t و ستون آخر جدول، سه متغیر (که به ترتیب اهمیت تأثیر هم آمده‌اند) شامل شاخص تحصیلات متوسطه تا دیپلم، زن بودن، و شاخص تحصیلات ابتدایی دارای ارتباط معنی‌دار با متغیر وابسته یعنی فرهنگ سیاسی بوده‌اند. این متغیرها دارای بالاترین ضریب بتا (Beta) بوده و جهت تأثیرشان بر فرهنگ سیاسی به ترتیب منفی، مثبت و منفی است. به عبارت دیگر، تحصیلات متوسطه تا دیپلم یا تحصیلات ابتدایی با نمره کمتر در فرهنگ سیاسی جوانان همراه بوده و گویای تمایل کمتر آنان به بروز الگوی فرهنگ سیاسی دموکراتیک در مقایسه با دیگر گروه‌های تحصیلی است. از طرف دیگر، گویا زنان بیشتر از مردان متمایل به بازنمایی فرهنگ سیاسی دموکراتیک هستند. لازم به یادآوری است که این سه متغیر زمینه‌ای یا دموگرافیک توانسته‌اند در مجموع حدود ۱۰ درصد از تغییرات متغیر وابسته یعنی فرهنگ سیاسی جوانان شهر سنندج را توضیح دهند.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف اصلی این مطالعه، تحلیل فرهنگ سیاسی جوانان و عوامل زمینه‌ای مؤثر بر آن در شهر سنندج بوده است. شهر سنندج در سال‌های اخیر همسو با جامعه ایران - و لزوماً نه در جهات همسان - تحولاتی عمده را تجربه کرده است. این شهر بیش از سه دهه است که به‌طور مداوم از نظر جمعیتی در حال افزایش بوده و افزوده جمعیتی‌اش را هم از طریق طبیعی و هم از طریق مهاجران وارده شده از روستاها و شهرهای اطراف بدست می‌آورد. به‌عنوان مثال، جمعیت آن طی سال‌های ۹۵-۱۳۶۵ بیش از دو برابر شده و از ۲۰۴۵۳۷ نفر به ۴۱۲۷۶۷ نفر رسیده است. همزمان با افزایش جمعیت، نسبت شهرنشینی و تراکم جمعیت در شهر هم افزایش داشته است. اگر به‌عنوان دستاوردهای نوسازی بپذیریم، طی این سال‌ها نیروهای تغییر همچون تحصیلات به‌ویژه تحصیلات دانشگاهی در میان اکثریت لایه‌های اجتماعی به‌خصوص جوانان و زنان افزایش یافته است. با این وجود، تحولاتی مثبت در کار و فعالیت اقتصادی و اشتغال نه که صورت نگرفته، بلکه وخیم‌تر هم شده است و نسبت‌های بیکاری به‌ویژه در میان جوانان و تحصیل‌کردگان بیش از حد بالا است. این مسأله در درجه اول به عدم توسعه‌یافتگی تاریخی استان و عدم سرمایه‌گذاری‌های مولد اقتصادی در آن، و در مراتب بعدی به‌دلایلی از جمله

اقتصاد راکد و نامتوازن نهادینه شده در کل کشور، تکیه بر اقتصاد بخش خدماتی، ساختار جمعیتی جوان استان، نوسان و بحران بازارهای منطقه‌ای و بین‌المللی و سایر عوامل دیگر برمی‌گردد. افزون بر این‌ها، طی سال‌های اخیر، سنج‌مانند سایر نقاط کشور از نیروهای تغییر فراملی چون جهانی‌شدن و عناصر آن مانند گسترش رسانه‌های ارتباطی فراگیر، شبکه‌های مجازی و ... در امان نمانده است. طبعاً بررسی فرهنگ سیاسی مخصوصاً فرهنگ سیاسی نسل جوان در این زمینه مدام تغییرباینده، همچون پژوهش در مورد سایر رفتارهای انسانی، نسبتاً مشکل و پیچیده است. با تمام پیچیدگی موضوع، پژوهش حاضر در مقطعی از زمان، یعنی سال ۱۳۹۷ انجام گرفت و داده‌های تحقیق با در پیش گرفتن رویکردی نسلی جمع‌آوری شد. در این پژوهش، اگرچه نگارندگان به بررسی‌ها و تحلیل‌های تاریخی کمتر متوسل شده‌اند، اما هم نظریه‌های معتبری را راهنمای کار خود قرار داده و هم از داده‌های آماری استوار بر مطالعه تجربی (پیمایش) استفاده کرده‌اند.

در مطالعه حاضر، این نتیجه حاصل شد که فرهنگ سیاسی نسل‌های اجتماعی شهر سنندج روندی دگرگونی از فرهنگ سیاسی محدود به دیگر فرهنگ‌های سیاسی و به‌ویژه فرهنگ سیاسی دموکراتیک را طی می‌کند و این روند همچنان در حال طی شدن است. نتایج مطالعه نشان داد که نسل جوان در شهر سنندج دارای شاخصه‌های مهم فرهنگ سیاسی دموکراتیک می‌باشد. بر اساس نتایج، آن‌ها از برابری جنسیتی حمایت می‌کنند، هر چند در مقوله شناخت و علاقه‌ای نسبت به سیاست به عنوان یکی از شاخصه‌های فرهنگ سیاسی دموکراتیک دارای نمره پایینی هستند اما در مبحث زندگی مدنی و جمعی مشارکتی هستند. یکی دیگر از یافته‌های پژوهش که باید بسیار مورد توجه قرار گیرد اعتماد سیاسی کم جوانان است که اگر مورد توجه قرار نگیرد می‌تواند زنگ خطری برای مشروعیت نظام سیاسی در آینده باشد.

طبق نتایج، فرهنگ سیاسی جوانان روند تغییر را طی نموده به عبارت دیگر، در حالی که بازنمای فرهنگ سیاسی دموکراتیک است، اما آمیزه‌ای از فرهنگ‌های بی‌تفاوت و عمل‌گرا را نیز بروز می‌دهد. به‌عنوان مثال، در انگاره‌های حمایت از برابری جنسیتی، مشارکت مدنی و علاقه سیاسی بالاتر از دو نسل میانسال و بزرگسال قرار داشته، اما در انگاره‌های اعتماد سیاسی و دانش سیاسی پایین‌تر از دو نسل دیگر بوده و در زمینه مدارای سیاسی با آن‌ها تفاوت چندانی نداشته است. این نکته را نیز نباید از نظر دور داشت که جوانان دارای ویژگی‌های امروزی‌تر

یعنی دارندگان مدارج تحصیلی بالای دانشگاهی و متعلق به پایگاه اجتماعی- اقتصادی بالا بیشتر از سایر جوانان و نسل‌های دیگر مستعد فرهنگ سیاسی دموکراتیک بوده‌اند. نتایج مطالعه حاضر در جهات زیادی هم از پشتوانه نظری و هم از پشتوانه تجربی برخوردار است. اینکه نسل جوان شهر سنندج ضمن حرکت به سمت فرهنگ سیاسی دموکراتیک، دیگر فرهنگ‌های سیاسی را نیز از خود بروز می‌دهد با چارچوب نظری تسلر و گائو (۲۰۰۹) و یافته‌های تجربی‌اشان همسویی دارد. آن‌ها بعد از جمع‌آوری داده‌های تجربی از کشورهای خاورمیانه، سنخ‌شناسی خود را از انواع جهت‌گیری‌های فرهنگ سیاسی ارائه نمودند. به اعتقاد آن‌ها، عناصر مورد بررسی فرهنگ سیاسی در این جوامع نه یک جهت‌گیری تک‌بعدی را تشکیل می‌دهند و نه به‌طور کامل بی‌ارتباط با یکدیگر هستند. طرفداران نظریه منطقه‌گرایی فرهنگی- جغرافیایی هم معتقدند که فرهنگ سیاسی از متغیرهای مختلفی تأثیر می‌پذیرد، به همین دلیل در یک جامعه اغلب فرهنگ سیاسی یک‌دست و یکنواختی وجود ندارد. بلکه با توجه به تفاوت‌های تاریخی، اقتصادی و ...، فرهنگ سیاسی از منطقه‌ای به منطقه‌ای دیگر متفاوت است.

نتایج این مطالعه با کار نظری و تجربی اینگلهارت (۱۳۷۳؛ ۱۹۸۸) هم قابل مقایسه است. بر اساس یافته‌های اینگلهارت، مشخص شد افرادی که دارای ارزش‌های فرامادی هستند نسبت به افراد دیگر به ارزش‌های دموکراتیک تمایل بیشتری دارند. شاید بتوان از این یافته این‌گونه الهام گرفت که یکی از دلایل بازنمایی بیشتر افراد شاغل در فرهنگ سیاسی دموکراتیک، برآورده شدن بیشتر نیازها و ارزش‌های مادی آن‌ها در مقایسه با افراد بیکار باشد. همچنین، یافته‌های اینگلهارت نشان می‌دهد که افرادی که در دوره‌هایی از رفاه یعنی پس از جنگ جامعه‌پذیر شده‌اند نسبت به افراد دوره جنگ و قبل از آن تمایل بیشتری نسبت به ارزش‌های فرامادی دارند. این نکته از کار اینگلهارت هم برای بالا بودن فرهنگ سیاسی دموکراتیک نسل جوان مناسب است.

باز طبق مطالعه اینگلهارت، از آنجا که الگوهای جامعه‌پذیری دوران کودکی در شکل‌گیری نظام باورها و ارزش‌های آن‌ها بسیار مؤثر است، تغییرات فرهنگی علاوه بر عوامل محیطی تابع عواملی دیگر مانند تغییرات نسلی نیز هست. به بیان دیگر، نسلی که دوران جامعه‌پذیری خود را در شرایط کمبود و بحران اقتصادی سپری کرده‌اند، ارزش‌ها و باورهای آن‌ها به شدت ماده‌گرایانه است. در حالی که نسلی که دوران جامعه‌پذیری خود را در شرایط رفاه گذرانده‌اند، ارزش‌های

آن‌ها چندان تابع عوامل اقتصادی نیست. این نکته نیز برای توجیه پایین‌تر بودن فرهنگ سیاسی دموکراتیک جوانان سنندج در مقایسه با افراد میانسال مفید است. همان‌طور که گفته شد، جوانان امروزی از طرفی با نیروهای تغییر و دستاوردهای جهانی شدن مواجه شده و روز به روز بر تحصیلات خود می‌افزایند و ضمن کسب آموزش‌های جدید و بیشتر، با موجی از افزایش توقعات و انتظارات در برابر واقعیاتی نابسامان و محدودکننده مواجه می‌شوند. مسلماً پیامد این امر و زندگی در شرایط کمبود و بحران اقتصادی، جهت‌گیری بیشتر به سمت ارزش‌ها و باورهای به‌شدت ماده‌گرایانه است. به نظر اینگلههارت و ولز (۱۳۸۹: ۲۸۵)، نسل جوان در مقایسه با نسل بزرگسال، تأکید بیشتری بر ارزش‌های سکولار- عقلانی دارد، اما این تغییرات نسلی در جوامع توسعه‌یافته و به‌نوعی مرفه‌تر نمود بیشتری دارد تا در جوامع کم‌درآمد. بنابراین، یافته‌های این مطالعه با نتایج مطالعه قادرزاده و همکاران (۱۳۹۶) در آنجا که دریافتند با افزایش سن، ابعاد شناختی و رفتاری فرهنگ سیاسی معلمان بوکان افزایش یافته است، نیز همسو و هماهنگ است.

از دیگر نتایج مطالعه آن بود که با افزایش مشارکت مدنی افراد، بازنمایی آن‌ها در فرهنگ سیاسی دموکراتیک افزایش می‌یابد. این یافته تأییدی بر مدعای نظری پاتنام (۱۹۹۳: ۳۰۳) است که مشارکت مدنی را در فرهنگ سیاسی مؤثر می‌بیند. او مشارکت مدنی را مشارکت فعال در موضوعات عمومی، علاقمندی به مسائل عمومی و آمادگی درگیر شدن در مباحث و فعالیت‌های عمومی می‌داند. از ویژگی‌های نسل جوان شهر سنندج هم آن بوده است که میزان مشارکت مدنی‌اشان قابل توجه بوده است. از نتایج دیگر این پژوهش، اثرگذار بودن تحصیلات و پایگاه اجتماعی- اقتصادی در جهت مثبت بر روی فرهنگ سیاسی دموکراتیک به‌ویژه در بین نسل جوان است. این یافته هم گزاره نظری پاتنام (۱۳۷۹) را تأیید می‌کند که افراد دارای پایگاه اجتماعی- اقتصادی متوسط و زیاد، جهت‌گیری‌های فرهنگ سیاسی دموکراتیک‌تر و فعال‌تری دارند. و هم با یافته‌های مطالعه قادرزاده و همکاران (۱۳۹۶) و مطالعه آمونیتی (۲۰۰۶) که به ارتباط مثبت بین سطح تحصیلات و فرهنگ سیاسی رسیده‌اند، همسویی دارد. نتایج مطالعه حاضر با نتایج مطالعه احمدی (۱۳۹۰) که حاکی از وجود نوعی فرهنگ سیاسی مستعد دموکراسی در میان مردم ساکن شهر سنندج بوده است، نیز همسوست. همچنین، این همسویی با نتایج مطالعه قادرزاده و همکاران (۱۳۹۶) نیز کم‌وبیش دیده می‌شود. آن‌ها در

تحقیق خود در بوکان دریافتند که نیمی از معلمان مورد بررسی، در گونه فرهنگ سیاسی دموکراتیک قرار دارند و پس از آن، اکثریت با گونه بی‌اعتنا، به‌نوعی بازنمای وضعیت فرهنگ سیاسی جامعه ایران است. همچنین، یافته‌ها نوعی ناهمسویی و رشد نامتوازن، در ابعاد شناختی و کنشی فرهنگ سیاسی معلمان را نشان داده است.

فهرست منابع

الف) منابع فارسی

- احمدی، یعقوب (۱۳۹۰)، «رویکردهای قومی و گونه‌شناسی فرهنگ سیاسی؛ مطالعه موردی شهر سنج»، فصلنامه تحقیقات فرهنگی ایران، شماره ۴: ۲۲۹-۲۵۶.
- احمدی، یعقوب و نمکی، آزاد (۱۳۹۲)، «فرهنگ سیاسی دموکراتیک در میان نسل‌های ایرانی (تحلیل ثانویه داده‌های پیمایش ارزش‌های جهانی برای ایران، اقوام و استان‌های آن)»، فصلنامه جامعه‌شناسی کاربردی، شماره ۳: ۱۳۱-۱۵۴.
- احمدی، یعقوب؛ محمدزاده، حسین و مجیدی، ابوبکر (۱۳۹۷)، «گونه‌شناسی فرهنگ سیاسی دانشجویان استان کردستان بر پایه متغیرهای اجتماعی- فرهنگی»، فصلنامه جامعه‌شناسی کاربردی، شماره ۱: ۱۰۷-۱۲۸.
- اینگلهارت، رونالد و ولزل، کریستین (۱۳۸۹)، نوسازی، تغییرات فرهنگی و دموکراسی، ترجمه یعقوب احمدی، تهران: نشر کویر.
- اینگلهارت، رونالد (۱۳۷۳)، تحول فرهنگی در جامعه پیشرفته صنعتی، ترجمه مریم وتر، تهران: انتشارات کویر.
- بشیریه، حسین (۱۳۸۰)، موانع توسعه سیاسی در ایران، تهران: انتشارات گام نو.
- پاشا شریفی، حسن و نجفی‌زند، جعفر (۱۳۷۸)، روش‌های آماری در علوم رفتاری، تهران: انتشارات سخن.
- پای، لوسین (۱۳۷۰)، «فرهنگ سیاسی و توسعه سیاسی»، ترجمه مجید محمدی، مجله نامه فرهنگ، شماره ۵ و ۶: ۳۷-۴۷.
- چلبی، مسعود (۱۳۷۵)، جامعه‌شناسی نظم: تشریح و تحلیل نظری نظم اجتماعی، تهران: نشر نی.
- حبیب‌پور، کریم و صفری، رضا (۱۳۸۸)، راهنمای جامع کاربرد SPSS در تحقیقات پیمایشی (تحلیل داده‌های کمی)، تهران: مؤسسه راهبرد پیمایش.

تحلیل فرهنگ سیاسی جوانان و عوامل زمینه‌ای مؤثر بر آن در...

خانیکی، هادی و سرشار، حمید(۱۳۹۱)، «گونه‌شناسی فرهنگ سیاسی، مطالعه موردی: دانشجویان دانشگاه کردستان»، *دوفصلنامه پژوهش سیاست نظری*، شماره ۱۱: ۹۱-۱۳۰.

داوسون، ریچارد؛ کنت، پرویت و داوسون، کارن(۱۳۸۲)، *جامعه‌پذیری سیاسی*، ترجمه مهدی جواهری‌فر، اهواز: نشر لاجورد.

رزاقی، سهراب(۱۳۷۵)، «مؤلفه‌های فرهنگ سیاسی ما»، *فصلنامه نقد و نظر*، شماره ۷ و ۸: ۲۰۰-۲۱۳.

ساروخانی، باقر(۱۳۷۵)، *درآمدی بر دایره‌المعارف علوم اجتماعی*، تهران: انتشارات کیان. سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی استان کردستان(۱۳۹۶)، *نتایج تفصیلی سرشماری عمومی نفوس و مسکن سال ۱۳۹۵ شهرستان سنندج*، سنندج: معاونت آمار و اطلاعات.

سرشار، حمید(۱۳۹۰)، *تیپولوژی فرهنگ سیاسی و عوامل مؤثر بر آن: مطالعه موردی دانشجویان دانشگاه کردستان*، پایان‌نامه کارشناسی ارشد جامعه‌شناسی دانشگاه علامه- طباطبایی.

سریع‌القلم، محمود(۱۳۸۹)، *فرهنگ سیاسی ایران*، تهران: انتشارات فرزانه روز. سریع‌القلم، محمود(۱۳۸۹)، *فرهنگ سیاسی ایران*، تهران: انتشارات پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی.

شایگان، فریبا(۱۳۸۷)، «بررسی عوامل تأثیرگذار بر اعتماد سیاسی»، *دوفصلنامه علوم سیاسی*، شماره ۷: ۱۵۳-۱۷۹.

شریف، محمد رضا(۱۳۸۱)، *انقلاب آرام: درآمدی بر تحول فرهنگ سیاسی در ایران معاصر*، تهران: نشر روزنه.

شهریاری، ابوالقاسم؛ خلیلی، محسن و اکبری، حسین(۱۳۹۵)، «سنجش تساهل سیاسی و عوامل مؤثر بر آن نمونه‌پژوهی: دانشجویان دانشگاه فردوسی مشهد»، *فصلنامه پژوهش‌های راهبردی سیاست*، شماره ۱۸: ۸۹-۱۲۱.

طالبی، ابوتراب؛ حیدری، سیامک و فاطمی‌نیا، سیاوش(۱۳۸۷)، «عوامل مؤثر در اعتماد سیاسی: پیمایشی میان دانشجویان دانشگاه صنعتی شریف»، *پژوهشنامه علوم سیاسی*، شماره ۴: ۱۷۹-۲۰۸.

قادرزاده، امید؛ احمدی، یعقوب و میارغنج، خالد (۱۳۹۶)، «مطالعه پیمایشی جهت‌گیری‌های فرهنگ سیاسی معلمان و عوامل مرتبط با آن»، فصلنامه مطالعات و تحقیقات اجتماعی در ایران، شماره ۲: ۲۳۱-۲۵۶.

قیصری، نوراله و شکوری، ابوالفضل (۱۳۸۱)، «فرهنگ سیاسی: پژوهشی در ساختار و تحولات نظری یک مفهوم»، نشریه نامه مفید، شماره ۳۲: ۲۹-۵۴.

کاظمی، علی اصغر (۱۳۸۲)، بحران نوگرایی و فرهنگ سیاسی در ایران معاصر، تهران: نشر قومس.

ب) منابع انگلیسی

- Amonette, A. (2006), **State Political Culture and Civic Participation**, in www.Portfolio.du.edu.
- Brown, A. (1996), **Political Culture in Kuper, A., & J. Kuper (eds.)** (1996), *The Social Science Encyclopedia*, second ed., London: Rutledge.
- Elazar, D. J. (1972), **American Federalism: A New form of the States**, New York: Thomas Y. Cromwell.
- Gabriel, O.W. (1995), **Political Efficacy & Trust**, Oxford: Oxford University Press.
- Inglehart, R. (1988), "the Renaissance of Political Culture", **the American Political Science Review**, No. 4: 1203-1230.
- Laitin, D. (1995), "Compliance Ideologies: Rethinking Political Culture", **American Political Science Review**, No. 1: 168-173.
- Putnam, R. D. (1993), **Making Democracy Work: Civic Traditions in Modern Italy**, Princeton: Princeton University press.
- Pyatt, S. and Paxton, P. (2007), "In Principle and in Practice: Learning Political Tolerance in Eastern and Western Europe", **Political Behavior**, No. 1: 89-113.
- Pye, L. W. (2000), "the Elusive Concept of Culture and the Vivid Reality of Personality", in Stanley Renshon and John Duckitt (eds.), **Political Psychology**, New York: New York University Press.
- Rosenbom, W. (1975), **Political Culture**, New York: Preager Publisher.
- Schwadel, P. and Garneau, C. (2014), "An Age- Period- Cohort Analysis of Political Tolerance in the United States", **the Sociological Quarterly**, No. 2: 421-452.
- Street, J. (1994), "Political Culture- from Civic Culture to Mass Culture", **British Journal of Political Science**, No. 1: 95-113.

- Tessler, M. (2011), **What Do Ordinary Citizens in The Arabs World Want: Secular Democracy or Democracy with Islam**, University of Michigan?
- Tessler, M. and Altinoglu, E. (1997), "Political Culture in Turkey: Connections among Attitudes toward Democracy, the Military and Islam", **Democratization**, No. 1: 22-51.
- Tessler, M. and GAO, E. (2009), "Democracy and the Political Culture Orientations of Ordinary Citizens: A Typology for the Arab World and Beyond", **International Social Science Journal**, No. 192: 97-207.
- Wilson, R. (2000), "the Many Voices of Political Culture: Assessing Different Approaches", **World Politics**, No. 52: 246-737.